

Eesti suursaadik Rootsisis Toomas Lukk

pidas EV 105. aastapäevale pühendatud kontsertaktusel 18.2.2023 Scala teatris järgmise kõne

Nädala pärast, 24. veebruaril, tähistab Eesti Vabariik oma 105. Iseseisvuspäeva. Iseseisvuspäev on eestlastele, nagu igale rahvale, PÜHA päev. See on eriline päev, mil me tähistame oma riigi ja rahva VABADUST. Päev, mille üle siiralt uhkust tunda ja meenutada, kust me tuleme ja kuhu läheme.

Tallinnas algab iseseisvuspäeva tähistamine koos päikesetõusuga ja Eesti lipu heiskamisega Pika Hermannini torni. Toimub jumalateenistus, sõjaväeline paraad, teadus- ja kultuuripreemiade üleandmine ja teiste aasta jooksul silma paistnud inimeste austamine. Päev lõpeb Eesti Vabariigi Presidendi piduliku vastuvõtuga.

Meie iseseisvuspäeva tähistavad koos meiega Eesti sõbrad ja külalised välismaalt, ja eestlased üle ilma.

Isamaa sünnipäeval on meil kõigil – siin ja sealpool Läänemerd – põhjust mõelda, Eesti hümni sõnadega „Mu Isamaa, mu õnn ja rõõm“, mida meile tähendab meie oma riik – sõltumatu ja iseseisev demokraatlik Eesti Vabariik!

Siinkohal lubage teile kõigile soovida palju õnne läheneva Eesti vabariigi sünnipäeva puhul!

Daamid ja härrad, Eesti Maapäeva poolt 105 aastat tagasi vastuvõetud Eesti iseseisvusmanifest kutsus üles kõiki kodumaa poegi ja tütreid ühinema kodumaa ehitamise pühas töös, sõnadega: „*Eesti! Sa seisad lootusriikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida! Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseks, et olla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres!*“

Daamid ja härrad, Eesti on meie minevik, olevik ja tulevik. Eesti ajalugu ulatub üheteistkümnete tuhande aasta taha, mida markeerib esimene teadaolev inimasustust Pärnu jõe kaldal ja hilisem Kunda kultuur. Nende vanade hõimude ja hõimumurrete baasil kujunes meie keel ja rahvas.

Tänane Eesti on kogu meie eelneva ajaloo kogum. Ta on meie esivanemate kalmud ja hiiepuud, regilaul ja rukkileib, suitsusaun ja jaanituli, laulupidu, pulma- ja jõulukombed, kratid ja hingede aeg, vabadusvõitlus ja ärkamisaeg. Setud ja vanausulised, baltisakslased ja rannarootslased. Ja palju muud, mis määratleb meid eestlastena, meie keele ja kultuuri kandjatena, meie ajaloo hoidjatena, kroonikute ja edasi pärandajatena. Eesti on sinu ja minu oma. Eesti on meie oma. Eesti on meie kõikide hoida!

Nii kodu- kui välismaal, kus paljud meie kaasmaalased, ühel või teisel põhjusel kas õpivad, elavad või töötavad. Välis-Eesti ja väliseestlane on minevikku kuuluv konstruktsioon. See ulatub Eesti jaoks raskesse aega, mis meid aastakümneteks eraldas. See oli pealesurutud eristamine, mis toona meist paljud pagendusse paiskas. Okupatsiooniaastate valu ja ebaõigluse, kuid ka alistamatuse hind. Eesti on tänulik tänaseni riikidele, kes eestlased lahkesti vastu võtsid ja neile turvatunnet pakkusid.

Täna ei tähenda võõrsil elamine või töötamine pagendust, vaid inimeste vaba liikumist, mis on Euroopa territooriumil elavate inimeste põhivabadus. Täna me räägime ülemaailmsest eestlusest, suhete arendamisest ja hoidmisest eestlastega üle maailma, mis on Eesti riigi prioriteet. Eesti võttis vastu üleilmse eestluse tegevuskava, mis tugevdab sidemeid meie rahvusaaslastega ja Eesti sõpradega, suurendab eestlaste sidusust ning aitab meil üheskoos Eestit suuremaks teha.

Daamid ja härrad, Eesti on taasiseseisvumise järgselt teinud märkimisväärseid edusamme, mida me näeme pea igal sammul ja igas elu valdkonnas. Eesti on rajanud tugevad ja sõltumatud institutsioonid. Eestlaste elukvaliteet ja sissetulekud on 30-ne aastaga kordades kasvanud. Eesti digivalitsemine, innovatsioon, meedia- ja internetivabadus, kõrge haridustase on maailmas esirinnas. Eesti majandus on Euroopa neljas ja maailma seitsmes kõige vabam majandus. Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet toetab ettevõtjasõbralik maksusüsteem ja ärikeskkond, riigi ja ettevõtjate globaalne vaade ning rahvusvaheline võrgustamine.

Mainin ka sporti, sest nädala eest võitis Rootsi ralli ja hoidis Eesti lippu kõrgel meie oma rallipaar – Ott Tänak ja Martin Järveoja.

Seda positiivset loetelu võiks jätkata ja jätkata, kuid lubage tuua veel üks näite. Nädala eest avaldas CATO Instituut Inimvabaduse indeksi, mis esindab 98 protsenti maailma elanikkonnast. Paljusid tegureid arvestav indeks näitab, et Eesti on vabaduste poolest maailmas kolmandal kohal, pärast Šveitsi ja Uus-Meremaad.

Samas anname endale aru, et jätkuvalt tuleb iga päev mõelda sellele, kuidas Eesti elu veelgi edendada – tagada tema julgeolek ja inimeste heaolu.

Daamid ja härrad, Lennart Meri sõnastas aastate eest lihtsa ja loogilise mõtte: „Riigil ei saa olla kahte tulevikku, mis seisavad seljad vastamisi!“. Seda mõtet meenutatakse oluliste ja suurte sündmuste eel, nagu seda on riigikogu valimised, kus kõige olulisem küsimus ongi küsimus meie riigi tulevikust.

5. märtsil avaneb meil taas põhiseaduslik võimalus valimiskasti juurde minna ja anda oma panus meie riigi tuleviku kujundamisse, sest vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele on Eesti Vabariigis kõrgeima riigivõimu kandja rahvas. Kasutame seda võimalust ja osaleme valimistel. Ütleme oma sõna ja panustame Eesti arengusse!

Daamid ja härrad, Iseseisvusmanifest ütleb muu hulgas sedagi, et: „*Üle Sarmatia lagendiku laiutab end hävitav korralagedus, ähvardades oma alla matta kõiki rahvaid, kes endise Vene riigi piirides asuvad.*“

Aasta eest alustas Venemaa ebaseaduslikku, provotseerimata ja põhjendamatu sissetungi Ukrainasse. Venemaa agressioonisõda näitab, et 105 aasta vanune manifest on justkui täna sõnastatud. Venemaast lähtuv oht „matta oma alla rahvaid“ pole kuhugi kadunud. Venemaa sajanditepikkune ajalugu näitab sedagi, et Putini režiim kannab endas jätkuvalt Vene suuršovinistlikku mentaliteeti, mida väljendab Venemaa alaline ihalus oma naabrite territooriumide vastu.

Kui 24. veebruar tähistab Eesti jaoks vabaduse päeva, siis Ukraina ajaloos märgib see – alates möödunud aastast – Ukraina vabadussõja alguse päeva.

Daamid ja härrad, Eesti vabaduse (ja nüüd ka Ukraina) lugu on ilmikas näide sellest, miks ei tohi riike Venemaa kõrval halli alasse jätta ja miks on oluline Ukrainat toetada. Toetades Ukrainat toetame me Euroopa peamist mõtet, mille eesmärk on tihendada meie rahvaste omavahelist sidusust ja jagada rahulikkude, ühistele väärtustele rajatud tulevikku.

Eesti on sõja esimesest päevast alates Venemaa agressioonisõja häälekalt ja ühemõtteliselt hukka mõistnud, jaganud Ukrainale poliitilist toetust, majanduslikku ja sõjalist abi. Rahalises ekvivalendis ehk abi väärtuse suuruses inimese kohta on Eesti Ukraina abistajate esireas.

Tegemist ei ole siiski võistlusega „kes annab rohkem“, vaid olulise solidaarsusavaldusega ja sõja tulemuse tähenduse mõistmisega Euroopa julgeolekule tervikuna. Teisisõnu, Ukraina toetamine on küsimus Euroopa julgeolekust.

Eesti toetab Ukrainat tammsaareliku „Tõe ja õiguse“ järjekindlusega, ja teeb seda õigluse võidu ja eelpool mainitud „Euroopa mõtte“ nimel. Tahan siinkohal tunnustada kõiki eestlasi, kes möödunud aastal massiliselt ukrainlasi abistama asusid. Ka Rootsit ja rootslasi, kelle materiaalne ja rahaline abi Ukrainale on olnud märkimisväärne ja väga oluline. Ka Euroopa Liidu eesistujana on Ukraina küsimus Rootsi eesistumise keskne teema.

Tähelepanuväärne on rootslaste moraalne abi Ukrainale, kes 50. nädalat järjest kogunevad esmaspäeva keskpäeval vabatahtlikult Norrmalstorgile kõnekoosolekule ja näitavad oma kindlameelset toetust Ukraina sõltumatusele ja vabadusele. Sarnaselt enam kui kolmekümne aasta tagustele esmaspäeva kohtumistele, kus rahvas, samas kohas, toetas Balti riikide iseseisvuspüüdlusi. Ka täna seisavad Norrmalstorgil, sedapuhku Ukraina toetuseks, rootslastega koos eestlased, lätlased ja leedulased. Meie lipud on seal esindatud iga nädal.

Daamid ja härrad, Ukraina moraalne toetamine on Ukraina rahvale oluline. Eriti Ukraina kaitsjatele, kes oma elumhinnaga oma peresid ja lähedasi, oma riiki ja rahvast, oma iseseisvust ja vabadust kaitsevad. Toetades Ukrainat toetame me neid põhiväärtusi, millele on Euroopa üles ehitatud. Norrmalstorgi sõnum Ukrainale on, et me oleme üks Euroopa ja et me oleme teiega nii kaua kui vaja!

Aitäh, Rootsi, nii toonase toetuse eest Balti riikidele kui ka praeguse toetuse eest Ukrainale! Me teame millega see toona lõppes – Balti riikide iseseisvuse taastamise ja Nõukogude Liidu kokkuvarisemisega. Pole kahtlust, et nõnda läheb nüüdki – Ukraina võidab ja agressor kaotab.

Daamid ja härrad, Karl Popperile, avatud ühiskonna idee rajajale, kuulub mõte, et vabadust tuleb planeerida nii, nagu planeerime turvalisust, sest tõelise turvalisuse tagab vaid vabadus.

Taasiseseisvumise järgselt otsustas Eesti mitte kunagi enam üksi olla, mistõttu sümboliseerivad Eesti jaoks vabadust kuulumine Euroopa Liitu ja NATO-sse. Olen veendunud, et peatselt liituvad NATO-ga ka Rootsi ja Soome, mis tugevdab Läänemere ja kõikide NATO liitlaste julgeolekut. Kollektiivse julgeoleku ja stabiilsuse tugevdamine on lähtekoht, millest peaksid Rootsi ja Soome liitumislepingu ratifitseerimisel juhinduma kõik 30 NATO liitlast. Eesti parlament ratifitseeris vastavad lepingud esimeste seas ning võtab Rootsi ja Soome avasüli vastu.

Daamid ja härrad, Eesti-Rootsi suhete kandva ideena lubage mul öelda lühidalt järgmist. 17. sajandil Eestis kehtinud Rootsi aeg omandas rahva ajalooteadvuses „vana hea Rootsi aja“ maine. Nüüd, enam kui kolmsada aastat hiljem, oleme Eesti-Rootsi suhetes – iseseisvate riikidena, lähedaste sõpradena, Euroopa Liidu liikmetena ja tulevaste NATO partneritena – uuendamas „vana hea Rootsi aja“ mainet.

Eesti-Rootsi heade suhete alge ei tulene mitte pelgalt geograafiast, vaid veelgi olulisemana sellest, et me väärtustame demokraatiat ja vabadust ja et nendest väärtustest meie riigid ka igapäevaselt juhinduvad. Ja seetõttu võib öelda, et kui Rootsi ja Põhjamaad on vanimad stabiilsed demokraatiad, siis Eesti ja Balti riigid on noorimad stabiilsed demokraatiad.

Lõpetuseks – sõnavõtus kordus palju sõna „vabadus“, sest vabadus on hindamatu, selle pealt ei saa kokku hoida. Üks Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja õppetund ütleb meile selgelt, et vabadus ja demokraatia vajavad kaitsmist. Et edukas saab olla ainult kaitstud ja ettevõtlik riik, mis seeläbi pakub inimestele võimalusi eneseteostuseks. Ja seda saab pakkuda ainult VABA riik.

Daamid ja härrad, meie Eesti on vaba ja turvaline! Hoiame ja armastame teda siis nii, et ka järgnevad põlved temast osa saaksid! Sest see ei ole rohkem ega vähem kui meie põlvkonna kohustus. Ja uskuge, Eesti annab meile meie hoole ja armastuse tema vastu tagasi ja kirjutab uued peatükid Eesti ja maailma kultuurirahvaste perre nii, nagu seda soovisid iseseisvusmanifesti koostajad 105 aastat tagasi!

Elagu Eesti!